

שאירע ליעקב. "ונפל בישראל" — שפשט איסורו של גיד הנשה בכל ישראל.

ואמר רבי יוסי ברבי חנינא: מאי דכתיב אצל יוסף ואחיו, שאמר יוסף לאיש אשר על הבית, "וטבוח טבח והכין", ביאורו: פרע גלה להם לאחי יוסף את בית השחיטה כדי שיווכחו שהוא שחוט.

"והכין" — טול גיד הנשה בפניהם!

סבר לה רבי יוסי ברבי חנינא כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח, והיינו לבני יעקב קודם מתן תורה, שהיו אז כבני נח.

"ויותר יעקב לבדו".

אמר רבי אלעזר: שנשתייר על פכין קטנים. שהרי את הכלים החשובים כבר העביר לפני כן את נחל יבק כדכתיב "ויעבר את אשר לו". ואת הפכין קטנים לא הספיק להעביר.

מבאן ראה לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם!

וכל כך למה?

לפי שאין פושטין יריהן בגזל.

"וואבק איש עמו עד עלות השחר".

אמר רבי יצחק: מבאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה. שהרי יעקב ניזוק משום שנשאר יחידי בלילה.

רבי אבא בר כהנא אמר: מהכא למדנו זאת:

הוא לא ילך לביתו אלא ישכב בשדה. לפי שתלמיד חכם אינו יוצא יחידי בלילה.

רבי אבהו אמר: מהכא: דכתיב "וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו" ולא יצא בלילה.

ורבנן אמרי: מהכא: דכתיב "לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן" משמע שההליכה תהא בשעה שאפשר לראות.

רב אמר: מהכא: דכתיב "ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל".

אמר רבי עקיבא: שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע באיטליו של אימאום, בשעה שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל: הא דכתיב "ויזרח לו השמש" — וכי שמש לו לבד ליעקב זרחה? והלא לכל העולם זרחה?!

אמר רבי יצחק: הכי קאמר קרא: הכי קאמר קרא: שמש, הבאה בעבורו, ששקעה עבורו, בעבר, קודם זמנה, זרחה עתה בעבורו קודם זמנה!

והיכן מצינו ששקעה השמש עבורו?

דכתיב "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", דמשמע שכבר הגיע לחרן. ולאחר מכן כתיב "ויפגע במקום", שהוא בית אל, ומשמע שעדיין לא הגיע לחרן. הא כיצד?

אלא, כי מטא לחרן אמר: אפשר עברתי על בית אל, שהוא מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי?!

כד יחיב דעתיא למיהדרר לבית אל קפצה ליה ארעא והגיע לשם מיד. והיינו דכתיב "ויפגע במקום", שהמקום בא לקראתו.

דכתיב שאמרה נעמי לרות "הנה הוא זורה את גורן השעורים הלילה... ויהי בשכבו". שאחר שיגמור בועז לזרות את השעורים,

וכי פגעו בהדי הדדי כשנפגשים העולים והיורדים באמצע הסולם — הוו לחו ארבעה לרוחב הסולם.

וכתיב ביה במלאך "ונויתו — בתרשיש", שמידת המלאך היא כמידת ים ששמו "תרשיש". וגמירי דים תרשיש — תרי אלפי פרסי הוו! נמצא שארבעה מלאכים רחבם שמונת אלפים פרסאות, וזה היה רוחבו של הסולם.

תנא: המלאכים היו עולין בסולם, ומסתכלין בדיוקנו צורתו של יעקב אבינו החקוקה בכסא הכבוד למעלה, ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של יעקב למטה.

בעו המלאכים לסכוניה ליעקב מחמת קנאה. מיד — "והנה ה' נצב עליו" לשומרנו.

אמר רבי שמעון בן לקיש: אלמלא מקרא כתוב, אי אפשר לאמרו! שעמד הקב"ה לשומרנו כאדם שמניף במניפה על בנו, לצננו מהשרב.

והוינן בהא דכתיב "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך". מאי רבותיה בהבטחה לתת את השטח הקטן שהוא שוכב עליו?!

ומתריצין: אמר רבי יצחק: מלמד, שקפלה הקדוש ברוך הוא לכל ארץ ישראל, והניחה תחת יעקב אבינו, כדי שתהא נוחה ליכבש לבניו, כאילו אינה אלא ד' אמות שהוא שוכב עליהם.

כתיב "ויאמר שלחנו כי עלה השחר". אמר לו יעקב למלאך: וכי נגב אתה או קוביוסטוס גונב נפשות אתה, שמתירא מן

כאדם הפוגע בחבירו שבא לקראתו. [וגם יש במשמעות "ויפגע" שהוא מלשון תפילה].

כד צלי, לאחר שהשלים תפילתו, בעי למיהדר לחרן. אמר הקדוש ברוך הוא: צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה? מיד בא השמש, והיינו, ששקעה קודם זמנה. וכדמשמע מהא דכתיב "וילן שם — כי בא השמש", שלפי ששקעה השמש פתאום הוכרח ללון שם, ולא היה יכול להמשיך בדרכו לחרן.

והשתא הוינן במקראות האמורים ב"ויצא יעקב": כתיב "ויקח יעקב מאבני המקום", דמשמע אבנים רבות, וכתיב מאידך, "ויקח את האבן", דמשמע אבן אחת?

ומתריצין: אמר רבי יצחק: מלמד שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד, וכל אחת ואחת אומרת: עלי יניח צדיק זה את ראשו! ותנא: וכולן נבלעו באבן אחד, ולכן נאמר "ויקח את האבן", שלבסוף נעשו כולן לאבן אחת.

"ויחלום והנה סולם מוצב ארצה".

תנא: כמה רחבו של הסולם? שמונת אלפים פרסאות!

דכתיב "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו".

"עולים" משמע שנים העולים בבת אחת זה ליד זה.

וכן "יורדים" משמע שנים היורדים בבת אחת.

השחר?

אמר לו: מלאך אני! ומיום שנבראתי לא הניע זמני לומר שירה עד עכשיו, ולכן אני מבקשך שתשלחני.

וזה שאמרנו שהמלאכים אינם אומרים שירה אלא פעם אחת, מסייע ליה לרב חננאל אמר רב.

דאמר רב חננאל אמר רב: שלש כתות של מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום. אחת אומרת "קדוש" ואחת אומרת "קדוש" ואחת אומרת "קדוש ה' צבאות".

מיתיבי לרב חננאל מהא דתניא: חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא יותר ממלאכי השרת! שישאל אומרים שירה בכל שעה ומלאכי השרת אין אומרים שירה אלא פעם אחת ביום.

ואמרי לה: פעם אחת בשבת בשבוע.

ואמרי לה: פעם אחת בחודש.

ואמרי לה: פעם אחת בשנה.

ואמרי לה: פעם אחת בשבוע בשבע שנים.

ואמרי לה: פעם אחת ביוכל.

ואמרי לה: פעם אחת בעולם!

ועוד הן חביבין ממלאכי השרת: שישאל מזכירין את השם אחר שתי תיבות בלבד שנאמר "שמע ישראל ה'". ואילו מלאכי השרת אין מזכירין את השם אלא לאחר שלש תיבות של שבח, כדכתיב בשירת המלאכים "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות".

ואין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה. שנאמר תחילה "ברן יחד כוכבי בוקר", שהם ישראל שנמשלו לכוכבים. והדר כתיב — "זיריעו כל בני אלהים", שהם המלאכים.

הרי שאין המלאכים אומרים את השם אלא לאחר שלש תיבות, וקשיא לרב חננאל אמר רב דאמר שהם אומרים "קדוש ה'?"

ומתריצין: אלא, כך אמר רב חננאל אמר רב: אחת אומרת "קדוש" ואחת אומרת "קדוש קדוש" ואחת אומרת "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות".

ואכתי תיקשי: והאיכא "ברוך כבוד ה'" שאומרים המלאכים את השם לאחר שתי תיבות בלבד?

ומתריצין: "ברוך" לא המלאכים אומרים צב-א אלא אופנים, שהם מכסא הכבוד עצמו הוא דאמרי ליה, וכי אמרינן שאין מלאכי השרת מזכירין את השם אלא אחרי ג' תבות איירי במלאכים.

ואיבעית אימא, כיון דאיתיהיב רשותא למלאכים להזכיר את השם לאחר שאמרו שלש תיבות של "קדוש", איתיהיב להם רשות לאחר שהזכירוהו, מעתה, להזכירו אפילו ללא הקדמת שלש תיבות.

כתיב בספר הושע על מלחמתו של יעקב במלאך: "וישר אל מלאך, ויוכל. בכה, ויתחנן לו".

איני יודע מי נעשה שר למי? האם הפירוש הוא: וישר יעקב אל מלאך — שיעקב נעשה שר על המלאך, ויוכל יעקב לו.